

Razvoj profesije udruživanjem

Adrijana Višnjić Jevtić, odgajateljica mentorica
Dječji vrtić Čakovec

U članku Adrijane Višnjić Jevtić pročitajte koje je sve zahtjeve nužno zadovoljiti kako bismo odgajateljsko zanimanje smatrali profesijom. U tom kontekstu razlaže se pojam profesionalnog udruživanja kao jednog od temelja razvoja.

Jedni misle kako postajemo dobri po naravi, drugi po navadi, a treći po pouci.

Aristotel

Definiranje osnovnih poslova, sposobnosti i vještina odgajatelja bitno se izmijenilo od prvog spominjanja zabavišnih učiteljica 1874., kad započinje osposobljavanje odgajateljica na jednogodišnjim tečajevima (Lipovac, 1985., 25). Velike preobrazbe dogodile su se od tog vremena u obrazovanju odgajatelja (koje se danas u nekim područjima Europe odvija na sveučilišnoj razini), ali i u rodnoj zastupljenosti profesije koja je u početku bila rezervirana isključivo za žene. No, najveća promjena odnosi se na suvremeno shvaćanje važnosti ranog odgoja i obrazovanja za cjelokupan razvoj djeteta, što bitno utječe i na potrebu revidiranja odgajateljske profesije. Prema Državnom pedagoškom standardu Republike Hrvatske (2008.) *odgajatelj je stručno osposobljena osoba koja provodi odgojno-obrazovni program rada s djecom predškolske dobi i stručno promišlja odgojno-obrazovni proces u svojoj odgojno-obrazovnoj skupini. On pravodobno planira, programira i vrednuje odgojno-obrazovni rad u dogovorenim razdobljima. Radi na zadovoljenju svakidašnjih potreba djece i njihovih razvojnih zadaća te potiče razvoj svakoga djeteta prema njegovim sposobnostima. Vodi dokumentaciju o djeci i radu te zadovoljava stručne zahtjeve u organizaciji i unapređenju odgojno-obrazovnog procesa. Surađuje s roditeljima, stručnjacima i stručnim timom u dječjem vrtiću, kao i s ostalim sudionicima u odgoju i naobrazbi djece predškolske dobi u lokalnoj zajednici.*

Odgovoran je za provedbu programa rada s djecom, kao i za opremu i didaktička sredstva kojima se koristi u radu. Navedena definicija daje prilično jasnu sliku o odgajatelju-profionalcu te o opsegu poslova kojima se pripadnici ove profesije bave.

Preduvjeti za razvoj profesije

Kako bismo neko zanimanje proglasili profesijom, nužno je zadovoljiti određene preduvjete. Ebbeck i Waniganayake (2003.) profesiju od ostalih zanimanja diferenciraju klasom (determiniranu ekonomskim vrijednostima), statusom (ugledom koji pripadnici profesije imaju u javnosti) te moći (utjecajem koji njihove odluke imaju na druge). Cindrić (1995.) kao zahtjeve koji određuju profesiju navodi:

- posjedovanje visoke razine teorijskih znanja i vještina iz područja struke
- interdisciplinarnost
- ostvarivanje monopola na stručnu ekspertizu
- društveni status
- profesionalnu organiziranost – strukovna udruženja
- profesionalnu etiku.

Posjedovanje visoke razine teorijskih znanja i vještina iz struke nužno je impliciralo revidiranje postojećeg sustava obrazovanja odgajatelja, a kako su donedavno hrvatski odgajatelji svoja znanja stjecali na stručnim studijima, bez mogućnosti nastavka obrazovanja, time je nužno bio limitiran prvi preduvjet razvoja profesije.

Istovremeno, zemlje u našem neposrednom okruženju, poput Bosne i Hercegovine i Srbije, svoje odgajatelje obrazuju na sveučilišnim studijima dok zemlje poput Irske, Finske, Danske i Švedske svojim odgajateljima nude preddiplomski studij, no i mogućnost nastavka studija na diplomskoj a potom i poslijediplomskoj razini. Hrvatska 2009. godine dobiva svoj prvi sveučilišni studij iz područja ranog odgoja i obrazovanja, čime obrazovanje odgajatelja na sveučilišnim studijima konačno postaje stvarnost. Proširenim obrazovanjem odgajatelja, svakako se može govoriti o stjecanju

visoke razine teorijskih znanja i vještina iz područja struke.

Pedagogija kao znanost o odgoju i obrazovanju je zbog svoje kompleksnosti upućena na suradnju s drugim znanostima, stoga se interdisciplinarn pristup nameće kao neophodan. Interdisciplinarnost u proučavanju odgoja može se ostvariti samo pod uvjetom da znanstvenici i stručnjaci koji se bave tom problematikom posjeduju pozitivne stavove o potrebi takvog pristupa te da se tijekom školovanja osposobljavaju za rad u kojem se zahtijeva stvaranje sinteza i uspostavljanje suradničkih odnosa. Kako današnji rad u području ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja zahtijeva kombinaciju multidisciplinarnih znanja iz područja psihologije, pedagogije, sociologije i informatike, interdisciplinarni pristup nije samo zahtjev već i nužna potreba.

Zaštita profesije

Pripadnici nekih profesija (npr. medicinske ili odvjetničke) organizirali su prosudbu djelatnosti unutar svojih profesija na način koji samo pripadnicima te iste profesije dopušta prosudbu postupaka vezanih uz nju. Na

Val organiziranja strukovnih udruga govori o razvoju samosvijesti odgajatelja, novog uvida u značaj vlastita poziva, kao i o uviđanju mogućnosti zajedničkog javnog istupa u svrhu zagovaranja viših ciljeva.

taj način sprječava se nestručnjake da prosuđuju profesiju za koju nemaju potrebnih kompetencija. Cindrić (1995.) navodi kako je profesionalan jezik važan u zaštiti monopola profesije. Odgajateljska profesija ima jezik kojim je obuhvaćena karakteristična stručna terminologija. Prilikom razgovora o svakodnevnoj praksi većina stručnjaka tim se jezikom i koristi jer on olakšava sporazumijevanje među pripadnicima profesije. Kao i svaka druga struka, tako i odgajateljska struka ima svoja osnovna načela prema kojima se na temelju unutarnjih profesionalnih tijela može donijeti

prosudba o profesionalnom obavljanju djelatnosti, čime je zadovoljen i treći zahtjev koji određuje pripadnike profesije.

Profesionalno udruživanje

Ebbeck i Waniganayake (2003.) navode probleme koji se javljaju u doživljavanju odgajateljske profesije u javnosti. Tako su, prema njima, pripadnici ovih profesija:

- potplaćeni – imaju manje plaće od stručnjaka koji imaju jednak stupanj obrazovanja;
- podcijenjeni – s obzirom na velik broj žena u profesiji, profesija se poistovjećuje s ulogom žene kao majke i domaćice;
- iskorištavani – pred njih se postavljaju zahtjevi da se prihvate bilo kakvi uvjeti rada 'za dobrobit djece';
- imaju tzv. *burnout sindrom* – zbog stresnog i psihički zahtjevnog zanimanja.

Kako bi se definirale odgovornosti i norme koje se očekuju od pripadnika profesije te kako bi ih se na taj način zaštitilo od navedenih problema, rješenje može biti strukovno udruživanje pripadnika određenih profesija. Udruženja mogu biti način na koji

odgajatelji prihvaćaju kolektivnu odgovornost za kvalitetu koju određuje profesionalizam (Thompson, 1997). Na taj način svaki pripadnik profesije dijeli generalnu dužnost da se ponaša etički, moralno i odgovorno prema drugima i dobrovoljno prihvaća dužnost postavljenu od drugih. Upravo su udruživanjem predstavnika istih profesija u strukovna udruženja ostvareni zahtjevi nekih profesija. U Republici Hrvatskoj ima osam strukovnih udruga odgajatelja koje djeluju na području 8 županija. Na prostoru tih 8 županija živi više od 60% posto svih građana Republike Hrvatske. Svijest

o važnosti strukovnog udruživanja prepoznala su različita strukovna udruženja u svijetu (NAEYC u SAD-u, LTOL u Finskoj, ECA u Australiji, NUT u Velikoj Britaniji). Ciljevi rada udruga su okupljanje odgajatelja te ostalih zainteresiranih i kreativnih osoba u svrhu promicanja struke, povećanja kompetencije odgajatelja i poboljšanja kvalitete rada s djecom predškolske dobi. Višnjić Jevtić (2008.) navodi kako su mogućnosti za djelovanje strukovnih udruženja velike i obuhvaćaju ove djelatnosti:

- usmjerenost na stručno napredovanje odgajatelja i njihov profesionalni rast i razvoj;
- predlaganje mjera za poboljšanje profesionalnog statusa i uvjeta rada odgajatelja;
- organiziranje seminara, predavanja te tematskih radionica radi stručnog usavršavanja odgajatelja;
- sudjelovanje u planiranju odgojno-obrazovnih strategija u predškolskom odgoju;
- izrada projekata vezanih uz odgoj i obrazovanje djece predškolske dobi te predlaganje istih nadležnom državnom tijelu;
- promicanje kvalitete predškolskih ustanova;
- donošenje profesionalnog i etičkog kodeksa za odgajatelje.

U zahtjevima djelovanja koje udruge navode bitnima, vidljivo je preklapanje sa zahtjevima profesije. Ovaj val organiziranja strukovnih udruga govori o razvoju samosvijesti odgajatelja, novog uvida u značaj vlastita poziva, kao i o uviđanju mogućnosti zajedničkog javnog istupa u svrhu zagovaranja viših ciljeva, čime je i peti preduvjet razvoja profesije zadovoljen.

Globalizacija i utjecaj politike na obrazovanje utječu na odgajatelje i druge odgojno-obrazovne stručnjake. Vongalis-Macrow (2007.) navodi termin *globalna odgovornost prema učiteljskoj reformi* u kojoj su OECD, Svjetska banka i UNESCO preuzeli veću ulogu u unapređivanju sustava prema zahtjevima globalne ekonomije. Taj je proces imao velik utjecaj na učitelje i na promjene u učiteljskoj

kulturi, profesionalizmu, praksi i udruživanjima. Ove činjenice mogu upućivati na to da su učitelji stajali po strani i na taj način pridonosili omalovažavanju profesije. Međutim, globalizacija je utjecala i na pripadnike ove profesije koji su se takvom načinu odlučivanja o profesiji izvan profesije odlučili oduprijeti udruživanjem. Ključna uloga strukovnih udruženja bila je preuzeti kontrolu nad profesionalnim znanjem, standardima i praksom. Reforme u obrazovanju uvijek zahvaćaju najšire društvene slojeve – stručnjake različitih profila koji rade u obrazovanju, djecu, njihove roditelje, širu društvenu javnost. Reforme u obrazovanju događaju se sve češće, zbog promjena koje se sve brže odvijaju u suvremenom svijetu. U reformama obrazovanja u Hrvatskoj, strukovnim udruživanjem odgajatelji su dobili priliku da javno progovore o reformi i promjenama koje se odnose na njihovu profesiju, te da predlože izmjene u skladu s mogućnostima i potrebama prakse i praktičara. Odgajatelji su na vjetrometini zahtjeva koje pred njih stavlja društvo. Unatoč promjenama u formalnom obrazovanju, odgajateljima je potrebno sustavno cjeloživotno obrazovanje kako bi se sa svim tim zahtjevima nosili. Upravo u

ovom dijelu profesionalne strukovne udruge mogu dati veliki doprinos. Potrebe za područjima usavršavanja na takav način dolaze izravno od praktičara i takva usavršavanja ispunjavaju očekivanja. Istovremeno, od odgajatelja se očekuje da refleksivno promišlja i evaluira praksu. Strukovne udruge daju priliku za razmjenu iskustava među sustručnjacima.

Posljednji zahtjev je onaj o potrebi donošenja etičkog kodeksa. Odgovornost za donošenje etičkog kodeksa neumitna je obveza pripadnika naše profesije, koji sami moraju proučiti ulogu i odgovornost profesionalaca u ranom odgoju i obrazovanju, promijeniti fokus s osobnih karakteristika odgajatelja na njegova uvjerenja i vrijednosti odlučujuće u donošenju odluka važnih za svakodnevni rad.

Predstavljane svoje profesije nešto je što se očekuje od svakog profesionalca, međutim dosadašnja praksa nije baš nudila prilike za javnu promociju rada. Strukovne udruge svakom stručnjaku daju priliku da vježba, predstavlja, evaluira i promišlja svoju praksu uz podršku drugih stručnjaka. Odgajateljska profesija podložna je promjenama, stoga ne treba čekati da se dogodi neka nova reforma, već je moguće i potrebno putem udruživanja zauzeti jasan stav o važnosti odgajateljske profesije.

Adrijana Višnjić Jevtić je odgajateljica mentorica i waldorfska odgajateljica. Jedna je od osnivačica i predsjednica Udruge odgajatelja 'Krijesnice' – strukovne udruge odgajatelja Međimurske županije i predsjednica Hrvatskog društva za odgoj i obrazovanje u ranom djetinjstvu – OMEP Hrvatska.

Literatura:

1. Cindrić, M. (1995.): *Profesija učitelj u svijetu i u Hrvatskoj*. Zagreb – Velika Gorica: Persona.
2. Ebbeck, M. i Waniganayake, M. (2003.): *Early childhood professionals: leading today and tomorrow*. Marickville: Elsevier Australia
3. Lipovac, M. (1985.): *Predškolski odgoj u Hrvatskoj*. Zagreb: Narodne novine, Osijek: Pedagoški fakultet
4. Thompson, M. (1997.): *Professional ethics and the teacher: toward a General Teaching Council*. London: Trentham Books Limited
5. Višnjić Jevtić, A. (2010.): *Odgajateljska profesija između zahtjeva vremena i sveučilišnih kompetencija*. u *Perspektive cjeloživotnog obrazovanja učitelja i odgajatelja*, ur. R. Bacalja, Zadar: Sveučilište, Odjel za izobrazbu učitelja i odgajatelja, 164 – 179
6. Vongalis-Macrow, A. (2007.): *Teachers' ethics: education international and the forging of professional unity*. *Journal of educational controversy*, vol. 2, no. 2, Summer.
7. <http://www.scribd.com/doc/52073232/Interdisciplinarnost-multidisciplinarnost-i-transdisciplinarnost-u-pedagogiji> 21. 5. 2012.